

Memo

Aan: Auditcommissie West Betuwe
Van: Sjoerd Wannet (griffie)
Datum: 7 maart 2022
Onderwerp: Regionale Rekenkamer

Aanleiding

De gemeente West Betuwe heeft op dit moment geen rekenkamer. In aanloop naar de fusie van de gemeente Neerijnen, Lingewaal en Geldermalsen is besloten de bestaande rekenkamers op te heffen en te zoeken naar een vorm die bij de nieuwe gemeente past.

Tegelijkertijd ontstond in de regio Rivierenland de behoefte om verder te kijken dan de lokale rekenkamers. En onderzoek te doen naar de mogelijkheden van een gemeenschappelijke rekenkamer. In de regio wordt geconstateerd dat steeds meer bevoegdheden en uitvoering aan regionale verbanden worden overgedragen. De diverse gemeenteraden in de regio gaan daar verschillend mee om en zoeken naar manieren om (regionaal) grip en controle te krijgen. Een regionale rekenkamer kan daar een rol in spelen.

In september 2021 was er een regionale bijeenkomst van griffiers en rekenkamers. Daar bogen ze zich over de mogelijkheid van een regionale rekenkamer en hun eigen positie. Uit die bijeenkomst, vervolgspraken en een verkenning bleek dat de meeste rekenkamers in de regio openstaan voor een samenwerking. Maar zij hebben op dit moment geen behoefte aan een regionale rekenkamer. De situatie is in de gemeenten Buren en West Betuwe anders. De gemeente West Betuwe heeft op dit moment geen Rekenkamer. De gemeente Buren heeft wel een rekenkamercommissie, maar daarvan loopt de termijn van de leden binnenkort af.

Vervolgtraject

Na de regionale verkenning is afgesproken dat de gemeenten West Betuwe en Buren samen een opzet gaan schrijven voor een nieuwe (regionale) rekenkamer. Die is in eerste instantie alleen voor die twee gemeentes bedoeld. De nieuwe rekenkamer experimenteert met onderzoeken op regionale schaal en wordt opgezet als groeimodel. Dat betekent niet per se dat er één regionale rekenkamer komt. Het kan ook betekenen dat er op verschillende manieren wordt samengewerkt met de al bestaande rekenkamers.

Met deze memo komen de griffiers van de gemeenten West Betuwe en Buren met een concreet voorstel voor uitgangspunten die gehanteerd worden bij de nieuwe regionale Rekenkamer. Die uitgangspunten worden verder in deze memo uitgewerkt.

Als de auditcommissies van beide gemeenten akkoord zijn met de uitgangspunten, dan worden die verwerkt in een nieuwe verordening op de rekenkamer en een plan van aanpak om die op te zetten. Dit wordt vervolgens aangeboden ter vaststelling aan de gemeenteraden van de gemeenten West Betuwe en Buren.

Wettelijke taak

Met de invoering van de Wet dualisering gemeentebestuur in 2002, is ingezet op het versterken van de controlerende functie van de gemeenteraad. Tegelijkertijd is ook de gemeentelijke rekenkamer ingevoerd. Deze is ontstaan uit een groeiende maatschappelijke behoefte aan transparantie en verantwoording van bestuur. Sinds 1 januari 2006 is het voor gemeenten verplicht om een rekenkamer te hebben.

De rekenkamer heeft volgens artikel 182 van de Gemeentewet de volgende wettelijke taak:

- 1) De rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde beleid. Een door de rekenkamer ingesteld onderzoek naar de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur bevat geen controle van de jaarrekening.
- 2) Op verzoek van de raad kan de rekenkamer een onderzoek instellen.

De gemeentelijke rekenkamer werkt onafhankelijk, maar is ook hét instrument van de raad om objectief onderzoek te doen naar feiten. Het biedt raden de mogelijkheid om zichzelf af te vragen: wat is de stand van zaken en hoe pakt het beleid uit? De gemeentelijke rekenkamer kan naast gemeentelijk beleid ook onderzoek doen naar regionaal beleid.

Er komt een wetswijziging voor de gemeentelijke rekenkamer. Daarin wordt het belang van de rekenkamer als onafhankelijk instrument aangestipt. En wordt aangestuurd op een meer onafhankelijke rekenkamer. In de nieuwe wet is het niet langer toegestaan dat raadsleden lid worden van een Rekenkamer. Zij kunnen wel als adviseur aanschuiven bij de Rekenkamer.

Daarnaast voorziet het wetsvoorstel in meer onderzoeksbevoegdheden voor gemeentelijke rekenkamers. De onderzoeksbevoegdheden voor onderzoek ten aanzien van privaatrechtelijke personen, waar de gemeente bijvoorbeeld inkoop- of contractrelaties mee heeft, worden daarmee uitgebreid.

Richtinggevende keuzes

In deze paragraaf staan enkele richtinggevende keuzes, zoals de griffies van de gemeenten West Betuwe en Buren die voorleggen aan hun auditcommissie. Als beide auditcommissies hiermee instemmen, worden deze richtinggevende keuzes uitgewerkt in een verordening op de rekenkamer en een plan van aanpak voor het oprichten hiervan.

Het voorstel aan beide auditcommissies is om in te stemmen met de richtinggevende keuzes, zoals die voorliggen in deze memo.

Vorm en inrichting van de rekenkamer

Er zijn drie vormen die gehanteerd kunnen worden bij het samenstellen van een rekenkamer:

	Voordelen	Nadelen
Rekenkamer - directeursmodel	<ul style="list-style-type: none"> •Onafhankelijke positie •Dagelijkse inzet/betrokkenheid •1 aanspreekpunt 	<ul style="list-style-type: none"> •Kwaliteit afhankelijk van 1 persoon •Verplichting voor 6 jaar •Continuïteit kwetsbaar
Rekenkamer - model met meerhoofdige samenstelling	<ul style="list-style-type: none"> •Onafhankelijke positie •Continuïteit gewaarborgd •Verdeling taken 	<ul style="list-style-type: none"> •Verplichting voor 6 jaar •Minder daadkrachtig dan directeursmodel
Rekenkamercommissie	<ul style="list-style-type: none"> •Flexibiliteit in vormgeving •Korte/flexibele benoemingstermijnen •Betrokkenheid raadsleden 	<ul style="list-style-type: none"> •Onafhankelijke rol minder gewaarborgd •Voldoet in deze vorm niet aan toekomstige wettelijke eisen

Het voorstel is om te kiezen voor een rekenkamermodel met een meerhoofdige samenstelling. De reden hiervoor is dat de Rekenkamer Rivierenland in principe twee gemeentes 'dient'. Het is dan belangrijk dat beide gemeentes een vertegenwoordiging hebben in de rekenkamer.

De rekenkamer wordt van de gemeente West Betuwe en de gemeente Buren. Het is een gemeenschappelijke rekenkamer die twee gemeenten bedient. Hiervoor is gekozen omdat er steeds meer bevoegdheden en uitvoering naar regionale verbanden worden overgedragen. Een rekenkamer die deels regionaal functioneert kan ervoor zorgen dat haar onderzoeken de gemeenteraden meer grip geven op de regionale samenwerking. Zo helpt een gemeenschappelijke rekenkamer een gemeenteraad om meer in positie te komen bij regionale samenwerkingen. Tegelijkertijd is het ook belangrijk dat de rekenkamer apart naar de individuele gemeentes kijkt.

Het voorstel is om te komen tot de volgende verdeling van de rekenkamer:

- 1) Onafhankelijke voorzitter. In het profiel van de voorzitter wordt de nadruk gelegd op onderzoeksvaardigheden, visievorming en kennis van gemeenschappelijke regelingen;
- 2) Lid met betrokkenheid met de gemeenschap in de gemeente West Betuwe. Een optie is om te werken met een woonplaatsbeginsel. Volgens de griffies is een aantoonbare betrokkenheid voldoende;
- 3) Lid met betrokkenheid met de gemeenschap in de gemeente Buren. Een optie is om te werken met een woonplaatsbeginsel. Volgens de griffies is een aantoonbare betrokkenheid voldoende;
- 4) De griffiers van de gemeenten West Betuwe en Buren sluiten aan als adviseur van de Rekenkamer. Dit doen zij op twee momenten; bij het vaststellen van de onderzoeksopdracht en bij het vaststellen van de aanbevelingen. De logica hierachter is dat de griffiers goed zicht hebben op wat speelt binnen de gemeenten. Zo kunnen ze de rekenkamer adviseren over de onderzoeksopdracht en de aanbevelingen, zodat die maximaal tot nut zijn voor de gemeenteraad.

Ondersteuning

Er zijn verschillende vormen waarin een rekenkamer ondersteund kan worden. Traditioneel wordt een rekenkamer ondersteund door een ambtelijk secretaris van de rekenkamer. De rekenkamer schrijft dan de onderzoeksopdracht en zoekt daarbij een (commercieel) bureau dat het onderzoek uitvoert. Na de uitvoering van het onderzoek schrijft de rekenkamer de aanbevelingen. In het land wordt ook wel gewerkt met een secretaris/onderzoeker, die zelf (een deel van) de onderzoeken uitvoert.

Het voorstel is om voor de rekenkamer een ambtelijk secretaris te werven, die ook onderzoek kan uitvoeren. Voor de secretariële werkzaamheden komt de ambtelijke secretaris in dienst op basis van urenvergoeding, voor het schrijven van onderzoeken. Op die manier houdt de rekenkamer de flexibiliteit om, afhankelijk van het onderwerp, externe expertise in te huren. Ook wordt voorkomen dat er een topzware functie wordt gecreëerd die werk maakt om het werk te maken.

Om te voorkomen dat de ambtelijke secretaris een erg eenzame functie wordt, komt diegene te werken voor de gemeente West Betuwe. De aanstuuringsbevoegdheid en de werkgeversrol blijven echter wel bij de rekenkamer liggen. Wel valt aan te raden dat er in beide gemeenten een werkplek wordt ingericht, zodat de ambtelijke secretaris op beide griffies kan werken.

Onderzoeksprogramma

De rekenkamer stelt jaarlijks een onderzoeksprogramma op en deelt die met de gemeenteraden. In dit onderzoeksprogramma staat de stand van zaken van lopende onderzoeken en het voornemen tot nieuwe onderzoeken.

Jaarlijks komt de rekenkamer langs bij de gemeenteraden van de gemeenten West Betuwe en Buren voor een informatiebijeenkomst. Hier wordt het onderzoeksprogramma besproken. Ook kunnen de gemeenteraden suggesties en feedback geven op het onderzoeksprogramma. En de rekenkamer gaat hier het gesprek aan met de gemeenteraad over de invulling van zijn controlerende rol.

Idealiter bestaat het jaarlijkse onderzoeksprogramma uit een (groot) regionaal onderzoek, een onderzoek gericht op de gemeente West Betuwe en een onderzoek gericht op de gemeente Buren. Het regionale onderzoek wordt, daar waar het kan, in gezamenlijkheid opgepakt met de andere rekenkamers in de regio. De gemeenteraden worden door middel van een radenconferentie betrokken bij het onderzoek. De uitvoering ervan ligt bij de rekenkamer.

Budget

De landelijke norm is €1,- per inwoner. Het voorstel is om deze norm te hanteren voor de nieuwe rekenkamer. Dan komt het budget te liggen op €78.515 per jaar (€51.947 vanuit de gemeente West Betuwe en €26.568 vanuit de gemeente Buren).

De officiële budgethouder wordt de gemeente West Betuwe. De gemeente Buren financiert het bedrag jaarlijks voor en krijgt een verantwoording vanuit de gemeente West Betuwe.

Groeimodel

De rekenkamer is ingestoken als regionale rekenkamer. Veel andere gemeenten in de regio (Tiel, Zaltbommel, Maasdriel en Neder-Betuwe) kijken met interesse naar deze regionale vorm. Maar zij hebben niet de behoefte om hun eigen rekenkamer op te heffen. De gemeente Culemborg geeft aan dat zij tot 1 juli 2024 gebruikmaken van hun eigen rekenkamer. Daarna liggen de opties open. Alle gemeenten geven aan graag samen te werken aan regionale onderwerpen en kijken met veel belangstelling naar de ontwikkelingen.

Daarom is er gekozen voor een groeimodel. De principes die nu leidend zijn voor de rekenkamer blijven ook leidend. Maar het is wel mogelijk om op te schalen. Als in de toekomst een van de gemeenten in de regio Rivierenland wil aansluiten bij deze regionale rekenkamer, dan is dat mogelijk.

Vervolgproces

Na akkoord van de beide auditcommissies worden de uitgangspunten uitgewerkt in een verordening en een plan van aanpak. Die worden in Q2 aangeboden aan de gemeenteraden van de gemeenten West Betuwe en Buren.

